

Değerli Velilerimiz

Öğrenme ve kişisel gelişim yolculuğumuza “**Anne Baba Tutumları**” ile devam etmek istedik. Bilişsel, sosyal, dil ve kişilik gibi gelişim alanlarını da kapsayan bir süreç olan okulöncesi dönemde çocukların beslenme, bakım, korunma, bir yetişkin tarafından anlaşılma, bağımsız olma, özbakım becerileri kazanma, dil ve iletişim becerilerini geliştirebilme, iş birliği, yardımlaşma, cesaretlendirilme, sorumluluk alma ve seçim yapabilme konularında ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Çocuğun ilk sosyal çevresi ailedir; bu anlamda aile üyeleri davranışsal anlamda çocuğa rol model olmaktadır. Çocuk güven, sevme, saygı, hak ve kuralları ailesinden öğrenerek iyi, kötü, doğru, yanlış gibi toplumsal değerleri burada kazanır. Yapılan araştırmalar, okul öncesi dönemde çocukların duygusal gelişiminde ailenin oldukça önemli bir faktör olduğunu; çocuğun bu dönemde kazandığı davranışlarının yaşamının ileriki yıllarında karakter yapısı, davranım, inanç ve değer yargılarını şekillendirdiğini göstermektedir.

Okul öncesi dönemde çocuk, anne ve babasının davranışlarını örnek alarak veya aynı davranışı kopyalayarak yeni davranışlar kazanır. Olumlu aile ilişkileri içerisinde büyüyen çocuğun mutlu, pozitif ve yapıcı olduğu; çocuğun olumsuz davranışlar ve uyum bozuklukları göstermesinde ise olumsuz aile ilişkilerinin etkili olduğu bilinmektedir. Çocuğun davranış özelliklerinin anlaşılmasında içinde yaşadığı aile ortamının etkilidir. Çünkü aile, çocuğun birçok gelişim alanında hızlı değişimler yaşadığı ve kişilik yapısının büyük oranda tamamlandığı yerdir. Bu anlamda anne babaların olumlu kişilik özelliklerine sahip olmaları ve etkili ebeveyn tutumu geliştirebilmeleri oldukça önemlidir. Çocuğun kişilik gelişiminin temeli okul öncesi döneme dayanması nedeni ile ebeveyn tutumları bu dönemde oldukça önemli role sahiptir. Olumlu tutumla yaklaşan anne babaların çocuğu benlik saygısı yüksek, sorumluluk ve özdenetim sahibi birey olurken; olumsuz yaklaşan anne babaların çocuğu saldırgan davranışlar sergileyip iç kontrol ve girişkenlik düzeyi düşük birey olabilmektedir. Bu anlamda

olumsuz anne baba yaklaşımlarına maruz kalan çocukların özgüven eksikliği, saldırgan davranışlar, toplumsal kurallara uymama ve uyum sorunları gibi güçlüklerle karşılaştığını; yaşamının farklı dönemlerinde bundan etkilendiğini söylemek mümkündür. Anne babasının doğru yönlendirdiği çocukların ise daha sağlıklı, bilinçli ve etkili davranışlarda bulunduğu bilinmektedir.

Anne baba tutumları hem ebeveynlerin kendi kişilik özellikleri hem de maruz kalmış oldukları ebeveyn tutumlarına bağlı olarak çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu yazımızda genel olarak anne baba tutumlarını **demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, aşırı hoşgörülü, dengesiz ve tutarsız ebeveyn tutumları** olarak kısaca ele alacağız. **Demokratik ebeveyn yaklaşımını** benimseyen anne babaların çocuklarına kıymet göstererek, kendilerine özgü karakter geliştirmelerine destek oldukları; kendine ve çevresine saygı duyan, özgüveni gelişmiş, saygılı, sınırlarına dikkat eden, açık görüşlü birey olarak yetiştirdikleri bilinmektedir. Bu anne babaların çocuklarına kendi kararlarını vermeleri için olanak sağladığı, sınırların net tanımlandığı, kurallara uyulmadığı durumlarda cezalara uyma konusunda çocukların bu konuda bilinçli oldukları için direnmedikleri belirtilmektedir. Çünkü verilen cezalar mantıklı ve eşitlik ilkesi dahilindedir. Çocuğa uygulanan ceza fiziksel değildir, disiplin yöntemi olarak uygulanır. Demokratik anne baba tutumunun benimsenmiş olduğu ailede, çocuk kuralları benimser ve uyma sürecinde zorluk yaşamaz; çünkü çocuk karar alma sürecine katılır ve

beklentilerini ifade eder. **Otoriter ebeveyn yaklaşımı;** anne ve babaların belirlediği aşırı kurallardan oluşan ve çocukların bu kurallara uyma esnasında hiçbir esnekliğe izin verilmediği, çocukla iletişime geçilmediği tutumdur. Çocuğun davranışları katı ölçütlerle şekillendirilir, kontrol edilir ve yargılanır. Bu tutumda çocuk kendi isteğine göre hareket edip karar veremez, içine kapanır ve daha sessiz olarak diğer insanların yönlendirmesine açık hale gelir; çocukta daha kaygılı bir kişilik örüntüsü gelişir. Çocuk anne babasının baskısı ve kendi içindeki çocuk yanı arasında bocalar, yanlış yapma korkusu ile çekingen davranır; tüm bunların etkisi ile öz dengesini kaybederek ya saldırgan tarafa yönelir ya da aksine daha pasif olabilir.

Aşırı koruyucu ebeveyn yaklaşımında ise ebeveynler çocuğu gerçek olan dış dünyadan ayırarak, yaşanabilecek olumsuzluklardan uzak olduklarını hayal ettikleri gerçek olmayan bir dünya içinde tutarlar. Çocuğun normal sınırların üzerinde aşırı bir şekilde korunmaya çalışılması; onun özgürlük alanının kısıtlanmasına, kendi karar sürecinde aktif

olmaması birçok şeyden mahrum kalmasına neden olmaktadır. Anne babalar bu tutumda çocuğu koruma sınırını aşmış, ergen dahi olsalar onların sürekli korunmaya ihtiyacı varmış gibi davranarak aşırı düşkünlük gösterirler. Çocuk bu şekilde anne babasına bağımlı hale gelerek onların desteği olmadan bir şeyleri başarmakta zorlanır.

Aşırı hoşgörölü tutumu benimseyen ebeveynler çocuklara ihtiyaçlarından daha fazla bağımsızlık tanıyan, her istediklerini yerine getiren, onlara boyun eğen, aslında onları ihmal eden ve onlardan kolay bir şekilde vazgeçebilen ebeveynlerdir. Bu etken geç yaşta anne baba olmuş, tek çocuğu olan veya aile büyükleri ile birlikte yaşayan ailelerde görülür. Çocuğun anne babasına saygı düzeyi düşüktür, onlara hükmedebilir, anne babası dışındaki kişiler beklentilerini karşılamadığında hayal kırıklığına uğrayabilir. Anne baba tarafından normal seviyenin üzerinde gösterilen hoşgörü bazı olumsuz etkilere neden olmaktadır; anne babaya gösterilmeyen saygı ve bazı davranış problemleri olarak kendini gösterebilmektedir.

Dengesiz ve tutarsız ebeveyn yaklaşımında ise ebeveynler kendi aralarındaki görüş ayrılıklarından ve tutarlı olmayan davranış örüntülerinden dolayı çocuklarına karşı tutarlı olmayan yaklaşımda bulunurlar. Bu durum karşısında çocuk sergileyeceği davranışın uygunluğuna karar vermekte güçlük yaşadığı için gelişimsel açıdan bazı olumsuz durumlar yaşanabilmektedir. Çocuğa karşı uygulanan sabit bir disiplin yaklaşımı bulunmadığından, çocuk anne babası tarafından bazen hoşgörü ile karşılanırken bazen de sert bir tutumla karşılanabilir. Anne ile baba arasında ortak olmayan tutum vardır; anne çocuğun bazı davranışlarını hoş görebilirken, babası sert karşılayabilmektedir. Bu durum ebeveyn ve çocuk arasında çatışmaya neden olabilmektedir. Çocuktan istedikleri şeyi yerine getirmesinde ebeveynlerin güzel sözler ile başlayıp; ses tonlarını giderek arttırıp şiddete başvurarak sonrasında pişman olmaları dengesiz ve tutarsız tutumu özetle açıklamaktadır.

Son zamanlarda **helikopter ebeveynlik ve kar kürevici tutum** kavramları alanyazında yer almaktadır. Popüler basın helikopter ebeveynleri, “hovercraft”(hem havada hem denizde giden taşıt), “sinek kuşu” ve “aşırı gizli savaşçılar” ve “siyah şahinler” olarak tanımlanmaktadır. **Helikopter ebeveynlik**, aşırı koruyan ve rekabete eğilimli bir çocuk profili ortaya koyarak; çocuklarının problemlerini onlar adına çözmeye çalışıp, oldukça geç

başladıkları yetişkinlik hayatlarına da müdahil olmaya iten bir ebeveynlik tarzı olarak karşımıza çıkmaktadır. Helikopter ebeveynlik çocuğun kişilik oluşumuna izin vermeyen; sürekli çocuk üzerinde bir “kalkan görevi” sunan bir ebeveynlik modelidir. **Kar küreyici tutumda** ise anne babalar çocukları büyümesine rağmen onları çocuklaştırırlar; onların yapabilecekleri en basit işleri bile kendileri üstlenirler. Çocuklarının yataklarını toplar, evde hiçbir iş için yardım istemez, teknolojik en son cihazları temin eder, çocuk okula otobüs veya servisle gidebilecekken kendileri okulun kapısına kadar bırakır, her istediğini hemen alır ve yaparlar. Bu çocuklar dış dünyaya açıldıkları zaman hiçbir şeyle baş edemeyen ve en basit engel karşısında başarısızlığa uğrayan kişiler haline gelirler. Çocuğu okulda veya kreşte arkadaşlarıyla bir sorun yaşadığında hemen atılan bir anne, çocuğu düşmesin diye peşinde dolanan bir baba, yemeğini kendi başına yiyebilecekken yedirmeye devam eden anne, çocuğun ödevlerini yapan anne ve baba, kendi başına yatağında uyuma yaşı gelmiş olmasına rağmen hala çocuğu ile birlikte yatan ebeveynler bu grubu oluşturmaktadır.

Değerli velilerimiz.. Bu yazımızda etkili ebeveyn tutumları sergilemenin sağlıklı ve mutlu çocuk yetiştirme üzerindeki etkisinden kısaca bahsetmeye çalıştık. Etkili iletişimle çocuklarınıza mutlu yarınlar hazırlayabilmeniz dileği ile.. Sağlıkla kalın..

Yararlanılan Kaynaklar

Altunok, E. B. (2019). *Anne baba tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Cantekin, D. ve Gültekin-Akduman, G. (2020). Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının duygularını yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 87-92.

Cüceloğlu, D. (1998). *Yeniden insan insana*. Remzi Kitabevi.

Güenalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Okur-Metwally, E. (2017). *Anasınıfına devam eden çocukların problem çözme becerileri ile anne-baba tutumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, K. (2019). *Okul öncesi dönemdeki 5 yaş çocuklarının davranış problemleriyle anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özen-Altınkaynak, Ş. ve Akman, B. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum becerilerine anne baba tutumlarının etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 19-36.

Sadı, G. (2018). *5-8 yaş çocukların sosyal uyum becerilerinin yordayıcısı olarak anne baba tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şahin-Zeteroğlu, E. (2014). *Altı yaşındaki çocukların anne baba tutumları ile çoklu zeka alanları ve grup içi etkinlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa

Umucu-Alpoğuz, D. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.